

Tóth Erzsébet

Örülök, ha látom

Ezek szerint te vagy a Tóth Erzsi.

Ki más lehettem volna, amikor Szervác József, Hervai Gizella és ő, aki a kijelentést tette, már ott ültek a kupében, ahova benyitottam vagy negyven éve. A számokkal bajban vagyok, de reggel volt, az biztos. Indultunk Nagykállóba ahol Ófelsége Ratkó József várt ránk az öhömmel (ennivaló), és az iskolai osztállyal, ahol majd nekünk kellett volna fellépni. Hogy ebből mi lett, arra már nem emlékszem kristálytisztán, mert előbb még a gyógyszerész következett, Ratkó után Nagykálló második nevezetessége, akinek aztán igen jóféle pálinkái voltak.

A pálinka után történtek elmosódnak ennyi év távlatából.

Arra viszont emlékszem, hogy amikor Ágh István engem Tóth Erzsiként azonosított, már kivívtam magamnak ezt a nevet. Pár évvel azelőtt még volt mersze azt válaszolni nekem egy *Új Írás*ba küldött versgyűjteményemre, hogy „versei nem érik el az Új Írás színvonalát”. Nem szomorkodhattam ezen sokáig, mert egyre másra jöttek az elismerések, hamarosan könyvem is lett, kit érdekelt akkor már egy efféle vélemény.

Nem is úgy volt. Először én azt hittem, hogy Bella István, Ágh István és Nagy László testvérek. Nemcsak a költészetben, hanem amúgy is. Tehát ők hárman voltak. Egy nagy költőre jutott két kisebb. Hamar kiderült, hogy ez sem így van. Bella csak barátjuk volt, de nem akármilyen. Meg Lázár Ervin. Aztán a többiek, fel sem tudom sorolni, de mindig megtöltötték az akkori Írószövetség éttermét. Bella sakkozott vagy zongorázott, Lázár Ervin nézett a hasa elé, és időnként hahotázott, Pisti meg nem tudom. Talán ivott, de biztos cigarettázott.

1978-ban lehetett ez, vagyis kemény negyven éve. Ezt a negyvenet kettévágja a rendszerváltás, de még jobban az a tény, hogy már vagy húsz éve nem laknak itt, Zuglóban.

A múlt század vége felé az én barátaim Szervác Jóska, Csajka Gábor Cyprian, Szikszai Károly, Lezsák Sándor, Zalán Tibor, Csordás Gábor, Pálinkás Gyuri

TÓTH ERZSÉBET (1951) a közgazdaságtudományi egyetemen szerzett diplomát. Utóbbi kötete: *A szálló por, a hulló csillagok* (2015).

voltak, persze jóval többen, de mindenkit nem lehet felsorolni. Mi kezdők és többnyire fiatalok voltunk, de azonnal őket kerestük, az előttünk járókat. Akik nem zárkóztak el. Balaskó Jenő ott volt minden estünkön a Fiala Művészek Klubjában vagy máshol, sokszor felolvasta helyettem a verseimet, mert én nem szerettem felolvasni.

Nagy élet volt, mindenki barátkozott mindenkivel, de azért megvolt a saját költői rangsorunk. Nekem Pilinszky, Csoóri és Nagy László, ők voltak a mércék. Bevallom őszintén, Ágh Istvánt szerettem, de soha nem hittem, hogy Nagy László árnyékából ki tudna lépni. Akkor Nagy László „költőkirály” volt, ahogy nekem ma is az. Persze József Attila, Pessoa, Cvetajeva, Borges mellett. Utóbbiak később lettek kísérom a Költészet birodalmában.

Mi, fiatalok inkább csak egymással törődtünk, vívtuk hosszúra nyúlt felnőttkori gimnazista csatározásainkat, barátkozásainkat, szerelmeinket. Költők rajtunk kívül nemigen léteztek. Ahogy a mai fiataloknak se nagyon.

Aztán ők többnyire meghaltak, körülnéztem és alig élt közülünk valaki. Zalán, Ágh Pisti. Néhány évtized után összeöregedik a fiatal az öreggel. Néhány évtized ma már nem annyi, mint a múlt században volt. Ma már arra gondolok legtöbbször, hogy gondoljak-e a közeledő Titanicra, vagy éljem tovább az életemet, ahogy a többiek.

Mit írjak? Emlékezzem, vagy ne is tegyek kísérletet az emlékezésre. Mert tudom, hogy nem tudok emlékezni, mai énem mindent megváltoztat. Első könyvemben, az *Egy végtelen vers közepében* benne van, hogy 2000 példányban jelent meg. Most nem merem megkérdezni Sebestyén Ilonát, aki Ágh Istvánnal együtt az én kiadóm is, mennyi a példányszámom, és főleg hány kötetet adtak el abból. Nem akarom ezzel fölzaklatni magam. Úgy 150-200-ra saccolom a megjelenést, talán ez nem kockázat.

Hogy Ágh Istvánt többen olvassák, az biztos. Legalábbis, amikor üldögélünk a Nap kiadó standjánál, hozzá mindig jönnek aláíratni. Hozzám nem annyira.

Egy olvasót azonban biztos szerzett. Bekerült azok közé, akiknek minden sorát elolvasom. Nincsenek olyan sokan, mert ahogy öregszem, egyre jobban csak a régieket olvasom. Keresem magam bennük. Vagy a fiatalságot. Ágh István verseiben meg az ő fiatalságát találom, és az ő emlékeit, és rettenetesen irigylem a verseiért. Öregkori grafománia! – gondolom dühösen, miközben a szívem remeg a szépségtől. Bizony nagy költő lett. Sok nagy költőnk van, nem annyi, amennyiről könnyedén leírják ezt a könnyen osztogatható jelzőt. Ágh Istvánnak van egy alapmotívuma, amit ajándékba kapott a sorstól: az a bizonyos vándorló repesz-szilánk, amit az 56-os Kossuth téri vérengzésben szerzett. Minden versén áttűnik, mint egy vízjel. A magyar forradalom eltiprása, később elárulása – mely filozófusok, társadalomtudósok szerint az emberiség utolsó forradalma volt –, egy nemzetnek okozott ki nem heverhető sebet, a költőnek egy golyószilánkot adott, ami nem csupán metaforikusan vonul végig az életén, a költészetén, hanem valóságos fájdalmakat okoz ma is. Hónapokat tölt kórházakba járással, súlyfürdőekkel, téves diagnózisokkal, műtétekkel. Nehogy túl messzire

kerüljön a magyar valóságtól. A magyar egészségügytől. Amit helyesebb lenne betegségügynek nevezni.

„Hatvan év múltán megláthattam a belém szakadt szilánk, / a húsemban robbant lövedék maradványainak röntgenképét, / a csillagpor és a szemcsés törmelék a föld gravitációs hatása szerint helyezkedik a combban, s kozmikus katasztrófát sejtet...” Aki ott volt, soha nem felejtí – írja a Kossuth téri tüntetésről valamelyik versében, vagy prózájában, mert mostanra annyira egyet jelent nála a két műfaj, hogy nincs is értelme megkülönböztetni. Félelmetes lélek-és ritmusérzékével pontosan tudja, mi a versbe írandó, és mi nem.

Egy másik nagy költő sorait kell idéznem, Csoóri Sándorét:

*„...Mint húsban vándorló szilánkot, hordod magadban romjait, / s ha már sebesülé-
sed ideköt / ideköt gyógyulásod is. / Feküdj bele a sárba, / borona-rücskös túske-ágyba /
ölelni másutt is ölelhetsz / de ölni csak itt maradt jogod.”*

Ölni azért nem lenne képes, azt hiszem. Alig van nála szelídebb ember és költő. Bár itt már vigyázni kell, mert finom, légies, az élet semmi kis pillanatait karneváli pompával bemutató soraiból (itt nem harsány pompára, csupán a két-három soronként felrepülő tündér-lampionokra gondolok) gyilkos kritika szól. Konkrétan megnevezhető személyekre és a boldogtalanul vonuló felhőkre egyaránt, mert barátokozik ugyan az elmúlással, de még legutóbbi verseiben is az életöröm az erősebb. Hogy milyen szép élni! Vagy csak volt? Hogy lehetne elfeledni a nőket? Annak, aki egy női roncsban, egy koldusasszonyban is a fiatal lányt látja, és ha csak egy pillanatra is, de beleszeret.

Az akkori falu, ami útjára bocsátott két ilyen költőt, ma már nem létezik. Két óriási életmű búcsúztatta és siratja, vagy csak szenvtelenül készíti a látteleket azóta is. Az iszkázi udvar üres. Üres néha az egyetem kertje is, amire rálát ablakából, és amiről szintén verset ír. Verset ír a postáról. S pontosan látja, érzi a ránk leselkedő, sőt immár itt ólálkodó globális veszélyeket is:

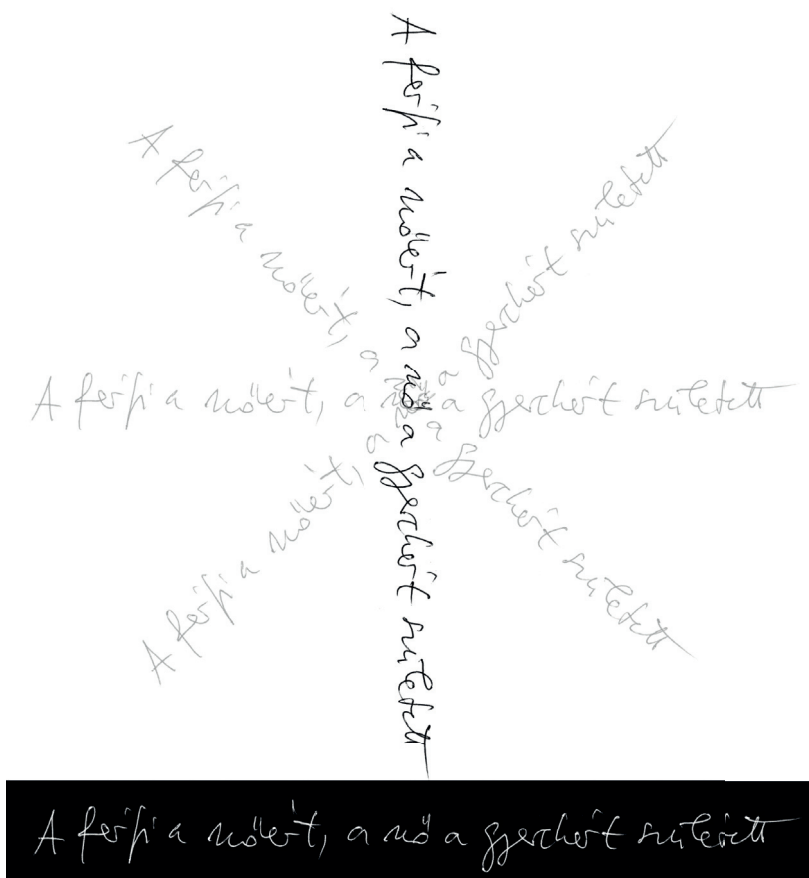
*Már itt vannak, szándékunk ellenére
megszállnak, ránk való tekintet nélkül
rendelkeznek velünk, hogy ideérnek,
szolgáltatékész vezekléssel segítünk,
élni akarnak csak, bár hódítanak
puszta kézzel, hadd gondolkozzunk róla,
hányszorosára duzzad a csapat,
mibe őszül bele Európa?*

Nem akartam Európát leírni ebben a cikkben, de a költő eltérített szándékomtól. A finnyás lelkűek, akiknek Európa bűdös, fogják be az orrukat. Van egy rossz hírem: Nincs hova menni. Európa elfogyott, feléltük, elpazaroltuk, nem vigyáztunk rá. Már nincs egy talpalatnyi szigetecske, ami kiemelkedne az óceán szemetéből. Nincs egy pici barlanglyuk, ahol meghúzhatnánk magunkat. Hogy élünk kényelmes lakásainkban, az csak a látszat.

Elfogyott a levegő körülöttünk. A Berliini Fal láthatatlanul, de nagyon is érezhetően beépült a magyar társadalomba, az intézményekbe, szétrobbantotta az egységet, ami lehet, hogy nem volt igazi, de nem volt ilyen hideg. A magyar irodalomban már nem árok van az írók között, hanem beton. Nem is látni át a túloldalra. Ágh István erről is írt, aki olvasta, nem felejt.

Végezetül valami vigasztaló: járhat ő akárhol, emlékeznek rá a zuglói utcák, és néha visszavárják.

Isten éltesse Ágh Istvánt sokáig.

„a férfi mind a nőért jött világra,
őt keresem, kerestem máskor is,
mégis mindig azt veszem tudomásul,
hogy ő a gyermekéhez tartozik.”